

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

БАКАЛАВР

Кафедра політичних наук і права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету урбаністики та
просторового планування

/ А.М. Мамедов /
1 вересня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кримінальне право

шифр	назва спеціальності
081	Право
	назва спеціалізації
	Будівельне та містобудівне право

Розробники

Козакова І.В., к.ю.н., доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політичних наук і
права
протокол №1 від 1 вересня 2022 року

Завідувач кафедри

(Перегуда Є.В.).

Схвалено гарантом освітньої програми «Будівельне та містобудівне право»

Гарант ОП

/Ігор МАМОНТОВ/

Розглянуто на засіданні науково-методичної комісії спеціальності «Право»
протокол №1 від 30 серпня 2022 року

ВИТЯГ З НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ

шифр	Бакалавр ОПП	Форма навчання: денна										Форма контролю	Семестр	Відмітка про погодження
	Назва спеціальності (спеціалізації)	на Кредитів	Обсяг годин					Кількість індивідуальних робіт						
			Всього	аудиторних			КП	КР	РГ	р				
				Разом	у тому числі									
			Л	Лр	Пз									
081	Право (Будівельне та містобудівне право)	3	90	50	24		26				1	3	3	
081	Право (Будівельне та містобудівне право)	6	180	116	58		58				1	1	4	

шифр	Бакалавр ОПП	Форма навчання: заочна										Форма контролю	Семестр	Відмітка про погодження
	Назва спеціальності (спеціалізації)	на Кредитів	Обсяг годин					Кількість індивідуальних робіт						
			Всього	аудиторних			КП	КР	РГ	Р				
				Разом	у тому числі									
			Л	Лр	Пз									
081	Право (Будівельне та містобудівне право)	3	90	22	6		16				1	3	4	
081	Право (Будівельне та містобудівне право)	6	180	44	12		32				1	1	5	

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Кримінальне право» є засвоєння законодавчого визначення основних понять кримінального права; ознайомлення з найважливішими інститутами та положеннями Загальної та Особливої частини Кримінального Кодексу України; набуття навичок самостійного комплексного аналізу складу кримінального правопорушення, а також вміння визначення конкретних елементів відповідних складів кримінальних правопорушень; відпрацювання навичок та умінь правильного застосування отриманих теоретичних та методичних знань під час вирішення конкретних ситуаційних задач; формування науково обґрунтованих знань про закон про кримінальну відповідальність та кримінальну відповідальність загалом, а також про тенденції розвитку законодавства України і інших держав, ролі права в реалізації соціально-економічних перетворень в суспільстві, про заходи кримінально-правової боротьби зі злочинністю.

Основні завдання вивчення дисципліни «Кримінальне право»:

- набути здобувачами вищої освіти знань, умінь і навичок (компетенцій);
- ефективно реалізовувати набуті теоретичні знання на практиці;
- детальне вивчення положень Конституції, держави, Кримінального кодексу України, а також законів та інших нормативно-правових актів, що являються джерелами галузі кримінального права та їх вплив на суспільні відносини держави;
- досягнення такого кваліфікаційного рівня підготовки випускника, при якому він повинен оволодіти основними загальнокультурними та професійними компетенціями.

Робоча програма містить витяг з робочого навчального плану, мету вивчення, компетентності, які має опанувати здобувач, програмні результати навчання, дані щодо викладачів, зміст курсу, тематику практичних занять, вимоги до виконання індивідуального завдання, шкалу оцінювання знань, умінь та навичок здобувача, роз'яснення усіх аспектів організації освітнього процесу щодо засвоєння освітньої компоненти, список навчально-методичного забезпечення, джерел та літератури для підготовки до практичних занять та виконання індивідуальних завдань. Електронне навчально-методичне забезпечення дисципліни розміщено на Освітньому сайті КНУБА (<https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2596>). Також програма містить основні положення щодо політики академічної доброчесності та політики відвідування аудиторних занять.

Компетентності студентів, що формуються в результаті засвоєння дисципліни

Код	Зміст компетентності
Інтегральна компетентність	
ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.
Загальні компетентності	
ЗК10	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
СК04	Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК07	Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.
СК11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК12	Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
СК14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.
СК16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.
ДСК04	Здатність розуміння потреби підтримання правопорядку у будівельній і містобудівній сфері з урахуванням підвищеної техногенної безпеки об'єктів будівництва.

Програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Програмні результати
ПРН05	Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.
ПРН06	Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.
ПРН08	Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
ПРН12	Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.
ПРН13	Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
ПРН18	Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
ПРН20	Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.
ПРН22	Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.
ДПРН01	Знати механізм нормативної санкційності відносно правопорушень будівельного законодавства та нормативів містопланування.

Програма дисципліни

МОДУЛЬ 1. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО (ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)

Змістовий модуль 1. Поняття, предмет, метод і завдання кримінального права України. Закон про кримінальну відповідальність. Поняття кримінального правопорушення. Кримінальна відповідальність. Склад кримінального правопорушення.

ТЕМА 1. Поняття кримінального права. Закон про кримінальну відповідальність. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі.

Поняття кримінального права як самостійної галузі права. Завдання та функції кримінального права. Конституція України та її значення для кримінального права. Кримінальне право і суміжні галузі (системи) права: конституційне право, адміністративне право, кримінальне процесуальне, кримінально-виконавче, міжнародне право. Система кримінального права. Загальна й Особлива частини. Поняття закону про кримінальну відповідальність, його функції, специфічні риси та значення. Закон про кримінальну відповідальність – єдине джерело кримінального права. Заборона застосування аналогії у кримінальному праві. Структура (будова) Кримінального кодексу України. Загальна й Особлива частини КК, їх єдність і взаємозв'язок. Диспозиція й санкція статей Особливої частини КК. Види диспозицій: проста, описова, бланкетна, відсилочна і змішана (комбінована). Види санкцій: відносно визначені та альтернативні. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Порядок набрання чинності кримінальним законом. Обставини, внаслідок яких закон про кримінальну відповідальність втрачає чинність. Визначення часу вчинення злочину. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі. Конституція України про зворотну силу закону. Поняття більш м'якого закону про кримінальну відповідальність. Принципи чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі: територіальний, громадянства, універсальний і реальний. Зміст територіального принципу. Поняття місця вчинення злочину. Вирішення питання про кримінальну відповідальність за вчинення злочину на території України щодо осіб, які за нормами міжнародного права й законодавства України користуються дипломатичним імунітетом. Зміст принципу громадянства. Зміст універсального принципу. Багатосторонні та двосторонні міжнародні угоди (договори, конвенції), спрямовані на боротьбу зі злочинністю та взаємну правову допомогу в кримінальних справах. Зміст реального принципу. Правові наслідки засудження особи за межами України. Видача особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину, та особи, яка засуджена за вчинення злочину.

Практичне заняття 1

1. Кримінальне право України, його предмет, завдання, функції та система.
2. Принципи та джерела Кримінального права.
3. Поняття закону про кримінальну відповідальність, його ознаки та структура.
4. Кримінально-правова норма: поняття, ознаки, види, структура.
5. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність: поняття, види і значення.
6. Чинність законів про кримінальну відповідальність у часі і просторі.

ТЕМА 2. Кримінальна відповідальність та її підстави. Поняття кримінального правопорушення. Класифікація кримінальних правопорушень.

Кримінальна відповідальність як вид юридичної відповідальності, її поняття та ознаки. Форми реалізації кримінальної відповідальності. Кримінальна відповідальність і кримінально- 5 правові відносини: суб'єкти, об'єкт і зміст. Момент виникнення та припинення кримінальної відповідальності. Кримінальна відповідальність і покарання. Підстава кримінальної відповідальності, її закріплення у Кримінальному кодексі України. Дія в кримінальному праві конституційного принципу: ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Соціальна природа злочину. Історично мінливий характер поняття злочину. Криміналізація й декриміналізація суспільно небезпечних діянь. Поняття злочину. Поняття кримінального проступку. Ознаки злочину та кримінального проступку. Суспільна небезпечність як матеріальна ознака кримінального правопорушення. Протиправність як формальна ознака кримінального правопорушення. Неприпустимість застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією. Співвідношення суспільної небезпечності й протиправності діяння. Винність як ознака кримінального правопорушення, її значення. Караність як невід'ємна ознака кримінального правопорушення. Органічна єдність ознак кримінального правопорушення. Значення поняття злочину. Поняття малозначності діяння. Місце злочину в системі правопорушень. Класифікація кримінальних правопорушень за їх тяжкістю. Значення такої класифікації для кримінальної відповідальності та покарання.

Практичне заняття 2

1. Поняття, ознаки, види, стадії та підстави кримінальної відповідальності.
2. Кримінально-правові відносини.
3. Реалізація кримінальної відповідальності.
4. Поняття, ознаки та види кримінальних правопорушень.
5. Класифікація кримінальних правопорушень. Малозначне діяння.
6. Відмінність кримінальних правопорушень від інших правопорушень.
7. Криміналізація та декриміналізація.

ТЕМА 3. Склад кримінального правопорушення та його характеристика. Об'єкт та об'єктивна сторона кримінального правопорушення.

Поняття складу кримінального правопорушення і його значення. Співвідношення понять кримінального правопорушення і складу кримінального правопорушення. Елементи та ознаки складу кримінального правопорушення, їх зміст і органічна єдність. Поділ ознак загального складу кримінального правопорушення на обов'язкові та факультативні; значення такого поділу. Види складів кримінального правопорушення. Конкретний склад кримінального правопорушення й кваліфікація кримінального правопорушення. Поняття кваліфікації кримінального правопорушення та її значення. Поняття об'єкта кримінального правопорушення. Значення об'єкта кримінального правопорушення для характеристики суспільної небезпечності кримінального правопорушення і його кваліфікації. Суспільні відносини як об'єкт кримінального правопорушення. Класифікація (види) об'єктів кримінального правопорушення, їх значення. Види безпосереднього об'єкта. Поняття предмета кримінального правопорушення та його місце у структурі складу кримінального правопорушення. Відмінність предмета кримінального правопорушення від об'єкта кримінального правопорушення. Способи описання предмета злочину в диспозиціях статей Особливої частини КК. Поняття об'єктивної сторони злочину. Ознаки, які характеризують об'єктивну сторону: обов'язкові та факультативні. Значення об'єктивної сторони злочину. Поняття та ознаки діяння, його види. Поняття та ознаки дії у кримінальному праві. Поняття та ознаки бездіяльності. Умови кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність. Значення нездоланної сили, фізичного й психічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільне небезпечне діяння (дію чи бездіяльність). Суспільно небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони кримінального правопорушення: поняття, види та значення. Злочини з матеріальним та формальним

складами, значення такого поділу. Причинний зв'язок у кримінальному праві та його значення. Вирішення в науці кримінального права питання про причинний зв'язок між дією чи бездіяльністю і суспільно небезпечним наслідком. Вимоги, що ставляться до співвідношення діяння та наслідків для встановлення між ними причинного зв'язку. Особливості причинного зв'язку при злочинній бездіяльності. Види причинного зв'язку. Спосіб, засоби, обставини, місце, час учинення злочину як факультативні ознаки, що характеризують об'єктивну сторону злочину, їх кримінальноправове значення.

Практичне заняття 3

1. Поняття та значення кримінального правопорушення.
2. Склад кримінального правопорушення та класифікація кримінального правопорушення.
3. Об'єкт кримінального правопорушення: поняття та види.
4. Поняття та значення об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.
5. Суспільно небезпечне діяння.
6. Обов'язкові та факультативні ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

ТЕМА 4. Суб'єкт кримінального правопорушення та суб'єктивна сторона кримінального правопорушення.

Поняття суб'єкта кримінального правопорушення у кримінальному праві. Види суб'єктів кримінального правопорушення. Загальний суб'єкт кримінального правопорушення та його поняття. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Проблема визнання юридичних осіб суб'єктами окремих кримінальних правопорушень у науці кримінального права. Осудність як обов'язкова ознака суб'єкта кримінального правопорушення: Поняття осудності та її критерії. Поняття неосудності за кримінальним правом. Критерії неосудності: медичний (біологічний) та юридичний (психологічний). Ознаки медичного критерію неосудності. Ознаки юридичного критерію неосудності. Значення цього критерію. Співвідношення юридичного та медичного критеріїв неосудності. Формула неосудності. Наслідки визнання особи неосудною. Обмежена осудність, її значення. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені в стані сп'яніння, та її обґрунтування. Вік, із якого може наставати кримінальна відповідальність. Загальний і знижений вік кримінальної відповідальності. Критерії встановлення в законі зниженого віку кримінальної відповідальності. Поняття суб'єктивної сторони кримінального правопорушення та її значення. Ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення: обов'язкові та факультативні. Вина. Поняття вини і її значення. Неприпустимість об'єктивного ставлення за вину. Форми вини у кримінальному праві, їх значення для кваліфікації злочину й призначення покарання. Умисел і його види. Поняття прямого й непрямого умислу, їх інтелектуальні та вольові ознаки. Відмінність непрямого умислу від прямого. Умисел у злочинах із формальним складом. Інші види умислу, їх характеристика й значення. Необережність і її види. Злочинна самовпевненість, її інтелектуальні та вольові ознаки. Відмежування від непрямого умислу. Злочинна недбалість: її об'єктивний і суб'єктивний критерії, їх значення. Випадок (казус), його відмежування від злочинної недбалості. Змішана (подвійна, складна) форма вини і її значення для кваліфікації кримінального правопорушення. Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Значення мотиву й мети, їх вплив на кваліфікацію кримінального правопорушення та покарання. Поняття та види помилок у кримінальному праві, їх вплив на кримінальну відповідальність.

Практичне заняття 4.

1. Поняття, ознаки та види суб'єкта кримінального правопорушення.
2. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність.
3. Осудність, неосудність та обмежена осудність.
4. Поняття і значення суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.
5. Вина.
6. Мотив і мета кримінального правопорушення. Емоційний стан.

Змістовий модуль 2.

Стадії вчинення кримінального правопорушення. Співучасть у кримінальному правопорушенні. Множинність кримінальних правопорушень. Обставини, що виключають злочинність діяння.

ТЕМА 5. Стадії вчинення кримінального правопорушення. Множинність кримінальних правопорушень.

Поняття й види стадій учинення кримінального правопорушення за КК України. Закінчений та незакінчений злочин. Закінчений злочин, його поняття та значення. Момент закінчення кримінальних правопорушень із матеріальним, формальним та усіченим складом. Незакінчений злочин, його види. Готування до злочину. Його поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види готування до злочину. Відмежування готування до злочину від виявлення наміру. Замах на злочин. Його поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види замаху на злочин. Відмежування замаху від готування до злочину. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин. її підстава. Кваліфікація готування та замаху. Добровільна відмова при незакінченому злочині. Її поняття та ознаки. Стадії вчинення злочину, на яких можлива добровільна відмова. Правові наслідки добровільної відмови від доведення злочину до кінця. Дійове каяття, його відмінність від добровільної відмови. Поняття множини злочинів. Соціальна та юридична характеристика множини злочинів та її значення. Одиначний злочин як структурний елемент множини злочинів. Види одиначних злочинів: прості та ускладнені одиначні злочини (триваючі, продовжувані та складні (складові) злочини) Види множини кримінальних правопорушень. Повторність кримінальних правопорушень, її ознаки та значення. Види повторності. Сукупність кримінальних правопорушень. Її ознаки. Види сукупності кримінальних правопорушень. Відмежування ідеальної сукупності від одиначного злочину. Відмежування сукупності злочинів від повторності злочинів і конкуренції норм. Значення сукупності злочинів для кваліфікації злочину та призначення покарання. Рецидив кримінальних правопорушень, його ознаки та значення. Види рецидиву. Правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву кримінального правопорушення.

Практичне заняття 5.

1. Поняття й види сталій вчинення умисного злочину.
2. Закінчений та незакінчений злочин (готування до злочину, замах на злочин, добровільна відмова від доведення злочину до кінця).
3. Причетність до злочину та провокація злочину.
4. Поняття, ознаки, види та форми множинності кримінальних правопорушень.

ТЕМА 6. Співучасть у кримінальному правопорушенні.

Поняття співучасті. Її значення. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті. Спільність участі декількох суб'єктів злочину у вчиненні злочину. Спільність умислу співучасників. Особливості інтелектуального та вольового моментів умислу співучасників. Питання про можливість одностороннього суб'єктивного зв'язку між співучасниками.

Форми співучасті. Питання про форми співучасті в науці кримінального права і в КК України. Види співучасників. Поняття виконавця та співвиконавця. Організатор злочину. Підбурювач, способи підбурювання. Пособник злочину та його види. Відмежування пособництва від підбурювання. Кримінальна відповідальність співучасників. Підстави та межі кримінальної відповідальності співучасників. Кваліфікація дій співучасників та їх відповідальність при різних формах співучасті. Особливості відповідальності організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації. Спеціальні питання відповідальності співучасників Поняття посередньої 8 винності (посереднього виконання). Особливості співучасті у злочині зі спеціальним суб'єктом. Відповідальність за провокацію злочину. Експес виконавця. Види експесу виконавця. Кваліфікація дій співучасників при експесі. Невдале підбурювання та пособництво. Добровільна відмова співучасників. Добровільна відмова виконавця. Відповідальність інших співучасників при добровільній відмові виконавця. Добровільна відмова організатора, підбурювача та пособника. Причетність до злочину. Поняття та види причетності. Відмежування причетності від співучасті. Відповідальність за причетність до злочину.

Практичне заняття 6.

1. Поняття, ознаки та форми співучасті у злочині. Трансформація співучасті у злочині.
2. Види співучасників та їх кримінальна відповідальність. Експес виконавця.
3. Добровільна відмова співучасників від вчинення злочину.
5. Причетність до злочину та провокація злочину.

ТЕМА 7. Обставини, що виключають злочинність діяння.

Поняття, ознаки та види обставин, що виключають злочинність діяння. Необхідна оборона. Конституція України про право кожного громадянина на захист від протиправних посягань. Поняття необхідної оборони, її підстави та ознаки. Ознаки захисту при необхідній обороні. Мета дій при захисті. Об'єкти, які особа вправі захищати при необхідній обороні. Кримінально-правова оцінка використання технічних та інших пристосувань, що вживаються для захисту від посягання. Своєчасність захисту. Кримінально-правова оцінка заподіяння шкоди при так званих "передчасній обороні" та "спізній обороні". Співрозмірність захисту. Вплив сильного душевного хвилювання, викликаного суспільно небезпечним посяганням, на кримінально-правову оцінку дій того, хто захищається. Перевищення меж (експес) необхідної оборони: поняття, ознаки, види та відповідальність. Спеціальні види необхідної оборони. Уявна оборона. Поняття та ознаки уявної оборони. Види помилок при уявній обороні, їх значення для вирішення питання про відповідальність за шкоду, заподіяну у стані уявної оборони. Затримання особи, що вчинила злочин. Поняття затримання та його підстава. Ознаки затримання злочинця. Мета затримання. Межі заподіяння шкоди при затриманні злочинця. Перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця: поняття, ознаки та види. Кримінальна відповідальність за перевищення цих заходів. Крайня необхідність. Поняття крайньої необхідності, її підстава. Ознаки правомірності заподіяння шкоди у стані крайньої необхідності. Мета, своєчасність, межі заподіяння шкоди у стані крайньої необхідності. Співрозмірність заподіяної й відверненої шкоди. Критерії такої співрозмірності. Вплив сильного душевного хвилювання, викликаного небезпекою, на кримінально-правову оцінку дій того, хто заподіяв шкоду. Перевищення меж (експес) крайньої необхідності: поняття та ознаки. Кримінальна відповідальність за експес крайньої необхідності. Відмежування крайньої необхідності від необхідної оборони. Фізичний або психічний примус. Фізичний непереборний примус. Його поняття та ознаки. Кримінально-правова оцінка заподіяння шкоди внаслідок непереборного фізичного примусу. Поняття та ознаки переборного фізичного 9 та психічного примусу. Кримінально-правова оцінка заподіяння шкоди внаслідок такого примусу. Виконання наказу або розпорядження. Поняття законного наказу (розпорядження). Ознаки діяння при

виконанні законного наказу (розпорядження). Мета дій або бездіяльності виконавця. Межі заподіяння шкоди при виконанні законного наказу (розпорядження). Кримінальна відповідальність за перевищення меж при виконанні законного наказу (розпорядження). Конституція України про відсутність обов'язку виконувати явно злочинні накази та розпорядження. Поняття явно злочинного наказу (розпорядження). Кримінально-правові наслідки для особи, яка відмовилася виконати явно злочинний наказ (розпорядження). Конституційні положення про настання юридичної відповідальності за віддання й виконання явно злочинного розпорядження чи наказу. Вирішення у КК України питання про кримінальну відповідальність особи, яка свідомо чи несвідомо виконала явно злочинний наказ (розпорядження). Діяння, пов'язане з ризиком. Підстава вчинення діяння, пов'язаного з ризиком. Умови виправданого ризику. Обставини, що виключають виправданість ризику. Ознаки вчинення ризикованого діяння. Мета такого діяння. Межі заподіяння шкоди. Кримінальна відповідальність за перевищення меж заподіяння шкоди при вчиненні діяння, пов'язаного з ризиком. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Його поняття та ознаки. Підстави заподіяння шкоди інтересам особою, яка виконує спеціальне завдання. Характеристика вимушеності заподіяння шкоди. Межі заподіяння шкоди при виконанні спеціального завдання. Перевищення меж заподіяння шкоди: поняття та види. Особливості призначення покарання особі, яка перевищила межі заподіяння шкоди при виконанні спеціального завдання.

Практичне заняття 7.

1. Поняття, ознаки та види обставин, що виключають злочинність діяння.
2. Необхідна оборона.
3. Уявна оборона.
4. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення.
5. Крайня необхідність.
6. Фізичний або психічний примус.
7. Виконання наказу або розпорядження.
8. Діяння, пов'язане з ризиком.
9. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.
10. Кримінальна відповідальність за перевищення меж заподіяння шкоди.

Змістовий модуль 3. Звільнення від кримінальної відповідальності. Покарання: поняття, мета, система і види. Призначення покарання. Звільнення від покарання та його відбування. Судимість. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування. Заходи кримінально-правово характеру щодо юридичних осіб. Особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх.

ТЕМА 8. Звільнення від кримінальної відповідальності.

Поняття звільнення від кримінальної відповідальності. Поняття передумови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності. Порядок звільнення, його кримінально-правові наслідки. Види звільнення від кримінальної відповідальності. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Поняття щирого каяття, активного сприяння розкриттю злочину, повного відшкодування завданих збитків, усунення заподіяної шкоди. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Передумова та підстава звільнення. Поняття примирення з потерпілим, відшкодування завданих збитків, усунення заподіяної шкоди. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Передумова та матеріально-правові підстави звільнення. Умовний характер звільнення.

Вимоги до поведінки особи, яку було передано на поруки. Кримінально-правові наслідки порушення особою умов передачі її на поруки. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки. Передумови звільнення. Поняття та види зміни обстановки. Підстави звільнення. Характеристика діяння, що втратило суспільну небезпечність, та особи, яка перестала бути суспільно небезпечною. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Передумова звільнення. Розміри строків давності та їх обчислення. Залежність строків давності від класифікації злочинів за тяжкістю. Умови призупинення перебігу давності. Відновлення перебігу строків давності. Наслідки ухилення від слідства та суду. Умови переривання строків давності, їх обчислення у цих випадках. Особливості застосування давності до особи, яка вчинила особливо тяжкий злочин. Злочини, щодо яких давність не застосовується: міжнародне та національне законодавство.

Практичне заняття 8.

1. Поняття, ознаки, види, підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки.
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з закінченням строків давності.

ТЕМА 9. Покарання, його система та види.

Положення статей 28, 41, 43, 61-63, 124 Конституції України та їх значення для визначення соціальної природи покарання. Поняття покарання. Ознаки покарання за кримінальним правом. Мета покарання та її визначення у КК. Види мети. Поняття, ознаки й значення системи покарань за кримінальним законом. Порядок розташування видів покарань у системі та його значення. Класифікація видів покарань і її критерії. Основні та додаткові покарання. Особливості їх призначення. Покарання, які можуть призначатися і як основні, і як додаткові. Поняття строків і безстрокових видів, загальних і спеціальних видів покарань. Відповідальність за ухилення від покарання за КК України. Штраф. Поняття штрафу, його законодавчі межі та критерії визначення розміру штрафу судом. Особливості призначення штрафу як основного та додаткового покарання. Наслідки неможливості сплати штрафу. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу як вид покарання. Його місце в системі покарань. Підстави та порядок призначення цього виду покарання. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Підстави, порядок і строки призначення даного покарання як основного й додаткового. Обчислення строків цього виду покарання за умов приєднання його як додаткового до різних видів основних покарань і при звільненні від відбування основного покарання з випробуванням. Громадські роботи. Поняття, зміст і строки цього виду покарання. Органи, які визначають вид громадських робіт. Особи, до яких не може бути застосований даний вид покарання. Виправні роботи. Зміст цього виду покарання, підстави, порядок і строки його призначення. Особи, яким не можуть бути призначені виправні роботи й підстави їх заміни покаранням у вигляді штрафу. Службові обмеження для військовослужбовців. Зміст цього виду покарання, підстави, порядок і строки його призначення. Характер обмежень. Умови призначення службових обмежень для військовослужбовців замість інших видів покарань. Конфіскація майна. Стаття 41 Конституції України про умови й порядок призначення конфіскації майна. Поняття, зміст і

види цього виду покарання, підстави та порядок його призначення. Майно, що не підлягає конфіскації за вироком суду. Відмінність конфіскації майна як виду покарання від спеціальної конфіскації. Арешт. Зміст даного виду покарання, підстави, порядок і строки призначення арешту, Особливості відбування арешту військовослужбовцями. Особи, до яких арешт не застосовується. Обмеження волі. Зміст цього виду покарання, підстави, порядок і строки його призначення. Умови відбування обмеження волі. Особи, до яких даний вид покарання не застосовується. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців. Підстави, порядок і строки призначення цього виду покарання. Умови призначення тримання в дисциплінарному батальйоні замість позбавлення волі. Особи, до яких цей вид покарання не застосовується. Позбавлення волі на певний строк. Позбавлення волі в історії кримінального права та за чинним кримінальним законодавством України. Зміст даного виду покарання, підстави, порядок і його строки. Довічне позбавлення волі. Проблема довічного позбавлення волі та смертної кари в Історії кримінального права та її вирішення в сучасному кримінальному законодавстві різних держав. Підстави та порядок призначення довічного позбавлення волі за КК України. Особи, до яких цей вид покарання не може бути застосований.

Практичне заняття 9.

1. Поняття, ознаки, мета та види покарань.
2. Основні покарання.
3. Додаткові покарання.
4. Покарання, що можуть застосовуватися як основні, так і додаткові.

ТЕМА 10. Призначення покарання. Звільнення від покарання та його відбування.

Принципи призначення покарання за злочин, їх закріплення в Конституції України і в нормах КК України. Загальні засади призначення покарання. Їх значення. Межі призначення покарання. Значення положень Загальної частини КК для призначення судом певного виду й міри покарання. Індивідуалізація покарання та її значення для досягнення мети покарання. Поняття, загальна характеристика та значення для призначення покарання обставин, що його пом'якшують чи обтяжують. Вчинення злочину з використанням умов воєнного стану, як обставина, що обтяжує покарання. Види цих обставин, їх характеристика. Призначення покарання за незакінчений злочин та за злочин, вчинений у співучасті. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Підстави та умови призначення судом більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Види призначення більш м'якого покарання. Призначення покарання за сукупністю злочинів. Порядок призначення покарання за сукупністю злочинів. Правила визначення остаточного (загального) покарання. Особливості визначення остаточного покарання за сукупністю злочинів при призначенні за окремі злочини різних видів основних і додаткових покарань. Межі остаточного покарання. Порядок призначення додаткових покарань за сукупністю злочинів. Особливості призначення покарання за сукупністю злочинів у випадках, передбачених у ч. 4 ст. 70 КК 12 України. Призначення покарання за сукупністю вироків. Поняття сукупності вироків. Порядок призначення покарання за сукупністю вироків. Визначення остаточного покарання за сукупністю вироків. Порядок призначення додаткових покарань за сукупністю вироків. Особливості визначення остаточного покарання за сукупністю вироків при призначенні за окремими вирокими різних видів основних і додаткових покарань. Порядок та особливості призначення покарання при одночасному збігу сукупності злочинів та сукупності вироків. Відмінність порядку (правил) призначення покарання за сукупністю злочинів і за сукупністю вироків. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення. Особливості співвідношення різних видів основних і додаткових покарань при складанні їх за сукупністю злочинів та

вироки, а також при зарахуванні у строк покарання попереднього ув'язнення. Обчислення строків покарання. Поняття звільнення від покарання та його відбування. Підстави та види звільнення від покарання та його відбування. Розмежування звільнення від покарання та звільнення від кримінальної відповідальності. Безумовне та умовне звільнення від покарання. Звільнення особи, засудженої за діяння, караність якої законом усунена. Звільнення від покарання у зв'язку з утратою особою суспільної небезпечності. Підстави та умови звільнення. Категорії злочинів, при вчиненні яких особа за вирок суду може бути звільнена від покарання. Значення оцінки судом особи винного для вирішення питання про застосування такого виду звільнення. Правові наслідки даного виду звільнення від покарання, його безумовний характер. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Строки давності, їх залежність від тяжкості злочину та від виду й розміру покарання. Строки давності стосовно додаткових покарань. Зупинення та відновлення перебігу строку давності. Переривання перебігу давності. Обчислення строків давності в цих випадках. Вирішення питання про застосування давності до особи, засудженої до довічного позбавлення волі. Злочини, у разі засудження за які, давність не застосовується. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років. Підстави та умови застосування цього виду звільнення від відбування покарання, його умовний характер. Строк звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років. Правові наслідки цього виду звільнення. Звільнення від покарання за хворобою. Підстави та умови такого звільнення. Категорії осіб, які можуть бути звільнені від покарання за хворобою. Види хвороб, які дозволяють таке звільнення. Застосування до звільнених за хворобою осіб примусових заходів медичного характеру. Правові наслідки одужання осіб, звільнених від покарання за хворобою. Звільнення від відбування покарання з випробуваннями. Поняття та його види. Підстава та умови звільнення від відбування покарання з випробуванням. Особливості застосування додаткових покарань у разі такого звільнення від відбування основного виду покарання. Испитовий строк, його тривалість і правове значення. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Контроль за поведінкою таких осіб. Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням. Сприятливі й несприятливі наслідки. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років. Підстава та умови застосування цього виду звільнення від відбування покарання. Категорії жінок, до яких може застосовуватися звільнення з випробуванням Види покарань, у разі призначення яких жінки можуть бути звільнені з випробуванням. Умови, при яких закон забороняє застосування цього виду звільнення. Испитовий строк, його значення. Правові наслідки. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: поняття та значення такого звільнення. Підстави та умови умовно-дострокового звільнення. Види покарань, від відбування яких особа може бути умовно-достроково звільнена. Роль громадськості в нагляді за умовно-дострокове звільнення. Строки фактично відбутого покарання, після яких може застосовуватись умовно-дострокове звільнення. Значення невідбутої частини покарання. Вимоги, які ставляться до поведінки особи, умовно-достроково звільненої, на період невідбутої частини покарання. Сприятливі та несприятливі правові наслідки умовно-дострокового звільнення. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким. Поняття, значення такої заміни. Підстава та умови її застосування. Види покарань, при відбуванні яких може бути застосована заміна невідбутої частини покарання більш м'яким. Поняття більш м'якого покарання. Вимоги до строку більш м'якого покарання. Питання про можливість при заміні невідбутої частини основного покарання більш м'яким звільнити особу від додаткового покарання. Участь громадськості в нагляді за особами, яким призначене покарання замінено більш м'яким. Строки фактично відбутого покарання, які дають можливість заміни невідбутої частини покарання більш м'яким. Правові наслідки цього виду звільнення від відбування покарання. Відмежування заміни невідбутої частини покарання більш м'яким від умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.

Категорії засуджених, до яких не застосовується умовно-дострокове звільнення від покарання та заміна покарання більш м'яким. Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування. Конституція України та Закон України "Про застосування амністії в Україні" як правова основа норм КК про звільнення від покарання за амністією та помилуванням. Амністія. Її поняття, зміст, категорії осіб, стосовно яких може оголошуватись амністія. Час учинення злочинів, на які поширюється амністія. Верховна Рада України як єдиний суб'єкт, який може проголошувати акт про амністію Види амністії (повна, часткова, умовна). Категорії осіб, до яких не допускається застосування амністії. Помилування. Поняття помилування, його правова підстава, умови застосування. Види помилування. Особи, які мають право на клопотання про помилування. Відмежування помилування від амністії.

Практичне заняття 10.

1. Загальні засади призначення покарання.
2. Обставини, що помякшують та обтяжують покарання. Вчинення злочину з використанням умов воєнного стану, як обставина, що обтяжує покарання.
3. Призначення покарання за незакінчений злочин та злочин, вчинений у співучасті.
4. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
5. Призначення покарання за сукупністю злочинів.
6. Призначення покарання за сукупністю вироків.
7. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення. Обчислення строків покарання.
8. Поняття й види звільнення від покарання та його відбування.
9. Завільнення від покарання.
10. Звільнення від відбування покарання.

ТЕМА 11. Судимість. Інші заходи кримінально-правового характеру.

Поняття судимості та її значення. Підстава судимості, її зміст. Правові наслідки судимості. Строк, протягом якого особа визнається такою, що має судимість. Особи, засуджені за вироком суду, які визнаються такими, що не мають судимості. Погашення та зняття судимості як форми її припинення. Погашення судимості, поняття та умови застосування. Строки погашення судимості. Правове значення цих строків та їх обчислення. Наслідки вчинення нового злочину протягом цих строків. Зняття судимості. Поняття та правові наслідки зняття судимості. Відмежування зняття судимості від її погашення. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру. Підстави їх застосування. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру, їх вичерпний перелік у КК, критерії їх призначення. Продовження, зміна або припинення примусових заходів медичного характеру. Зарахування часу застосування примусових заходів медичного характеру до строку покарання. Примусове лікування. Підстава застосування примусового лікування. Особи, до яких застосовується примусове лікування. Порядок здійснення примусового лікування, його залежність від виду покарання, який відбуває особа. Спеціальна конфіскація. Випадки застосування спеціальної конфіскації.

Практичне заняття 11.

1. Поняття, ознаки та правові наслідки судимості.
2. Погашення судимості.
3. Зняття судимості.
4. Примусові заходи медичного характеру.
5. Примусове лікування.

6. Спеціальна конфіскація.

ТЕМА 12. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Перелік юридичних осіб, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб та їх характеристика. Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю злочинів. Особливості кримінальної відповідальності й покарання неповнолітніх як прояв гуманізму кримінального законодавства України. Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Підстава та умови такого звільнення. Поняття та ознаки примусових заходів виховного характеру. Вичерпний перелік видів примусових заходів виховного характеру, їх зміст і порядок застосування. Наслідки ухилення неповнолітнього від застосування до нього примусових заходів виховного характеру. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Особливості строків давності щодо цієї категорії осіб. Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх, та особливості їх призначення. Вичерпний перелік основних і додаткових покарань, які можуть бути застосовані до неповнолітніх, та особливості їх змісту. Призначення покарання неповнолітнім. Спеціальні засади призначення покарання неповнолітнім. Особливість остаточного покарання у виді позбавлення волі, яке призначається неповнолітньому за сукупністю злочинів і сукупністю вироків. Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Особливості підстав і умов такого звільнення стосовно неповнолітнього. Вид покарання, від відбування якого можливе це звільнення. Іспитовий строк, його тривалість. Правові наслідки. Звільнення неповнолітніх від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Підстава та обов'язкові умови такого звільнення. Порядок звільнення та його правові наслідки. Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності. Особливості строків давності щодо осіб, які вчинили злочин у віці до вісімнадцяти років. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Особливості підстав та умов застосування цього виду звільнення щодо осіб, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років. Вид покарання, від відбування якого може бути застосоване умовно-дострокове звільнення. Строк фактично відбутого покарання. Наслідки вчинення нового злочину протягом невідбутої частини покарання. Заборона застосування до неповнолітніх заміни невідбутої частини покарання більш м'яким. Погашення та зняття судимості. Підстава та умови погашення й зняття судимості щодо осіб, які вчинили злочин до досягнення ними вісімнадцятирічного віку. Тривалість строків погашення судимості. Умови визнання цих осіб такими, що не мають судимості. Умови дострокового зняття судимості щодо цих осіб. Злочини, відбування покарання за які допускає дострокове зняття судимості. Строк погашення судимості, після закінчення якого можливе дострокове зняття судимості.

Практичне заняття 12.

1. Поняття, ознаки, види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб та правила їх застосування.
2. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру та звільнення від них.
3. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх. Призначення покарання неповнолітнім.

4. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.
5. Звільнення від покарання та його відбування.
6. Погашення та зняття судимості з неповнолітніх.

МОДУЛЬ 2.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО (ОСОБЛИВА ЧАСТИНА)

Змістовий модуль 4. Поняття та види кримінально-правової кваліфікації. Злочини проти основ національної безпеки України. Військові кримінальні правопорушення. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

ТЕМА 13. Поняття та види кримінально-правової кваліфікації. Злочини проти основ національної безпеки України. Військові кримінальні правопорушення. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Поняття кримінально-правової кваліфікації. Принципи кваліфікації кримінальних правопорушень. Види та функції кваліфікації кримінальних правопорушень. Значення правильної кваліфікації кримінальних правопорушень. Структура кваліфікації кримінальних правопорушень. Підстави та передумови кваліфікації кримінальних правопорушень. Юридичне закріплення результатів кваліфікації кримінальних правопорушень. Механізм, правила, етапи та стадії кваліфікації кримінальних правопорушень. Значення роз'яснень Пленуму Верховного Суду України для кваліфікації злочинів. Елементи та ознаки складу кримінального правопорушення, їх значення для кримінально-правової кваліфікації. Склад кримінального правопорушення – правова модель і юридична основа кримінально-правової кваліфікації. Формула кримінально-правової кваліфікації. Значення об'єкта кримінального правопорушення для кримінально-правової кваліфікації. Ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, які є обов'язковими для кримінально-правової кваліфікації кримінальних правопорушень з матеріальним, формальним та усеченим складами. Вплив факультативних ознак об'єктивної сторони «загального складу» на кваліфікацію конкретного кримінального правопорушення. Кваліфікація складених, триваючих і продовжуваних кримінальних правопорушень. Кваліфікація кримінальних правопорушень за суб'єктивними ознаками. Вплив юридичної і фактичної помилок на кваліфікацію. Кваліфікація за суб'єктом кримінального правопорушення. Значення ознак спеціального суб'єкта для кваліфікації. Кваліфікація за наявності кваліфікуючих ознак. Конкуренція норм Особливої частини кримінального законодавства, її відмінність від ідеальної сукупності. Конкуренція загальної і спеціальної норм. Конкуренція між спеціальними нормами. Особливості кваліфікації незакінчених злочинів і злочинів, вчинених у співучасті. Кваліфікація дій за наявності множинності кримінальних правопорушень. Відмінність конкуренції норм від їх колізії. Значення правильної кваліфікації кримінальних правопорушень для здійснення правосуддя, забезпечення принципів справедливості та гуманізму. Поняття, кримінально-правова характеристика та види злочинів проти основ національної безпеки України. Злочини, що посягають на безпеку України у політичній, інформаційній, соціальній, науково-технічній і воєнній сферах. Злочини, що посягають на конституційний лад, територіальну цілісність України. Злочини, що посягають на економічну основу України. Поняття, кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби. Поняття військового кримінального правопорушення. Кримінальні правопорушення проти порядку підлеглості і дотримання військової честі.

Кримінальні правопорушення, що порушують порядок проходження військової служби. Кримінальні правопорушення, що порушують порядок користування військовим майном. Кримінальні правопорушення, що порушують порядок експлуатації військової техніки. Кримінальні правопорушення, що посягають на порядок зберігання військової таємниці. Кримінальні правопорушення, що порушують порядок несення військової служби на полі бою і в районі воєнних дій. Кримінальні правопорушення, що порушують вимоги міжнародних конвенцій. Кримінальні правопорушення проти миру. Кримінальні правопорушення проти безпеки людства. Кримінальні правопорушення проти міжнародного правопорядку. Кримінальні правопорушення проти осіб та установ, що мають міжнародний захист. Поняття, склад і види цього кримінального правопорушення.

Практичне заняття 13.

1. Поняття, принципи та види кримінально-правової кваліфікації.
2. Конкуренція кримінально-правових норм.
3. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.
4. Поняття, види та загальна характеристика військових кримінальних правопорушень.
5. Поняття, види та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Тема 14. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

Поняття і види кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. Кримінальні правопорушення проти життя, їх загальна характеристика і види. Кримінальні правопорушення проти здоров'я, їх характеристика і види. Кримінальні правопорушення, що ставлять в небезпеку життя і здоров'я людини. Поняття, кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи. Кримінальні правопорушення проти особистої волі. Кримінальні правопорушення проти честі та гідності особи. Поняття, види та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. Види об'єктів цих кримінальних правопорушень. Поняття статевої свободи та статевої недоторканості. Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини й громадянина. Проблема місця норм, що передбачають відповідальність за посягання на виборчі, трудові та інші особисті права у системі Особливої частини кримінального права. Кримінальні правопорушення проти виборчих прав. Кримінальні правопорушення проти трудових прав. Кримінальні правопорушення проти сім'ї. Кримінальні правопорушення у сфері охорони права на об'єкти інтелектуальної власності. Кримінальні правопорушення проти свободи совісті. Кримінальні правопорушення проти інших особистих прав громадян.

Практичне заняття 14.

1. Кримінальні правопорушення проти життя особи.
2. Кримінальні правопорушення проти здоров'я особи.
3. Кримінальні правопорушення, що ставлять в небезпеку життя та здоров'я особи.
4. Кримінальні правопорушення проти особистої волі особи.
5. Кримінальні правопорушення проти особистої волі та здоров'я особи.
6. Насильницькі та ненасильницькі статеві кримінальні правопорушення.

7. Кримінальні правопорушення проти виборчих прав громадян.
8. Кримінальні правопорушення проти трудових прав громадян.
9. Кримінальні правопорушення в сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності.
10. Кримінальні правопорушення проти інших особистих прав і свобод людини і громадянина.
11. Кримінальні правопорушення проти сім'ї.
12. Кримінальні правопорушення проти свободи совісті

Змістовий модуль 5. Кримінальні правопорушення проти власності та у сфері господарської діяльності. Кримінальні правопорушення проти довкілля. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки, безпеки виробництва, безпеки руху та експлуатації транспорту. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації. Кримінальні правопорушення у сфері використання ЕОМ (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Кримінальні правопорушення проти правосуддя.

ТЕМА 15. Кримінальні правопорушення проти власності та у сфері господарської діяльності. Кримінальні правопорушення проти довкілля.

Поняття, загальна характеристика кримінальних правопорушень проти власності. Система кримінальних правопорушень проти власності. Корисливі кримінальні правопорушення проти власності, пов'язані з вилученням чужого майна та його обертанням на свою користь або користь інших осіб. Корисливі кримінальні правопорушення проти власності, не пов'язані з вилученням майна та обертанням його на свою користь або користь інших осіб. Некорисливі кримінальні правопорушення проти власності. Воєнний або надзвичайний стан як особливо кваліфікуюча ознака корисливих кримінальних правопорушень проти власності. Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Кримінальні правопорушення у сфері кредитно-фінансової, банківської та бюджетної систем України. Кримінальні правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання. Кримінальні правопорушення у сфері використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів. Злочини у сфері обслуговування. Поняття, загальна характеристика й види злочинів проти довкілля. Кримінальні правопорушення проти екологічної безпеки. Кримінальні правопорушення в сфері використання водних ресурсів і атмосферного повітря. Кримінальні правопорушення у сфері використання землі та її надр. Кримінальні правопорушення в сфері використання рослинного світу. Кримінальні правопорушення в сфері використання тваринного світу.

Практичне заняття 15.

1. Поняття, види та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти власності.
2. Заволодіння чужим майном шляхом його вилучення (крадіжка, грабіж, розбій, вимагання, шахрайство, привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем).

3.Заволодіння чужим майном без ознак викрадення (шляхом обману або зловживання довірою, привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї).

4.Некорисливі кримінальні правопорушення проти власності (знищення або пошкодження чужого майна, погроза знищення майна, порушення обов'язків щодо охорони майна, придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом

5.Кримінальні правопорушення проти системи обігу грошей, цінних паперів і деяких документів, а також фондового ринку.

6.Кримінальні правопорушення проти системи оподаткування і загальнообов'язкового державного соціального страхування.

7.Кримінальні правопорушення проти порядку переміщення предметів через митний кордон України.

8.Кримінальні правопорушення проти порядку зайняття господарською діяльністю.

ТЕМА 16. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки, безпеки виробництва, безпеки руху та експлуатації транспорту. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадської безпеки та їх система. Кримінальні правопорушення, пов'язані з порушенням правил, що забезпечують громадську безпеку. Загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва. Загальна характеристика та система кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Кримінальні правопорушення, які посягають на безпеку руху та експлуатації залізничного, водного та повітряного транспорту. Кримінальні правопорушення, які посягають на безпеку руху та експлуатації автотранспорту і міського автотранспорту. Кримінальні правопорушення проти безпеки експлуатації інших видів транспорту. Поняття, кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності. Кримінальні правопорушення, які порушують громадський порядок і громадський спокій. Кримінальні правопорушення, що мають ознаки вандалізму. Кримінальні правопорушення, що порушують відносини у сфері моральності та нормального розвитку неповнолітніх. Загальна характеристика та система цих кримінальних правопорушень. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів. Інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.

Практичне заняття 16.

1.Поняття, види кримінальних правопорушень проти громадської безпеки та їх загальна характеристика.

2. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності, їх види.

3.Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

4.Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів та інших предметів, небезпечних для здоров'я населення.

5.Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним заволодінням наркотичними засобами, а також обладнанням для його виготовлення.

6.Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним вживанням наркотичних і одурманюючих засобів та допінгу.

ТЕМА 17. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації. Кримінальні правопорушення у сфері використання ЕОМ (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації. Їх родовий об'єкт, система та види. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини у сфері охорони державної таємниці або конфіденціальної інформації. Кримінальні правопорушення, які посягають на недоторканність державних кордонів. Кримінальні правопорушення, які порушують порядок комплектування Збройних сил України. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. Система цих кримінальних правопорушень. Кримінальні правопорушення в сфері використання державних символів. Кримінальні правопорушення, пов'язані із перешкоджанням діяльності організацій та об'єднань громадян. Кримінальні правопорушення проти представників влади, представників правоохоронних органів, членів громадських формувань. Кримінальні правопорушення у сфері використання документів і засобів отримання інформації. Інші кримінальні правопорушення проти авторитету держави та діяльності об'єднань громадян.

Практичне заняття 17.

1. Поняття, види кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

2. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері використання ЕОМ (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

3. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

ТЕМА 18. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Кримінальні правопорушення проти правосуддя.

Поняття, кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності. Кримінальні правопорушення, що вчиняються шляхом зловживання, перевищення влади або службового становища та шляхом недбалості. Поняття, характеристика та види хабарництва. Поняття, загальна характеристика і система кримінальних правопорушень проти правосуддя. Кримінальні правопорушення, які посягають на конституційні принципи діяльності органів досудового слідства, дізнання, прокуратури та суду. Кримінальні правопорушення, що посягають на життя, здоров'я, особисту безпеку, власність учасників судочинства. Кримінальні правопорушення, які перешкоджають одержанню достовірних доказів та істинних доказів по справі. Кримінальні правопорушення, які перешкоджають своєчасному розкриттю та припиненню злочинів. Кримінальні правопорушення, які перешкоджають виконанню вироку (рішенню) або призначеного покарання.

Практичне заняття 18.

1. Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти правосуддя.

2. Злочини, які посягають на конституційні принципи діяльності органів досудового слідства, прокуратури і суду.

3. Злочини, які посягають на життя, здоров'я особисту безпеку, майно суддів, засідателів та інших учасників судочинства.
4. Інші злочини проти правосуддя

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання підлягає захисту студентом на заняттях, які призначаються додатково. Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Студенти можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг 18-24 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна помістити словник базових понять до теми. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь студента у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до закінчення семестру. Заняття із захисту індивідуальних завдань призначаються не пізніше, ніж за 1 тиждень до закінчення семестру. Викладач має право вимагати доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає вимогам.

Особливості вирішення практичних задач з навчальної дисципліни в межах індивідуальних завдань для студентів денної та контрольних робіт студентів заочної форми навчання. Виходячи зі змісту запропонованих фабул задач щодо кримінально-правової оцінки певних діянь відповідних осіб, прізвиська яких позначені великими літерами з крапкою (наприклад, А., Б., С.), необхідно здійснити правильну кваліфікацію вчиненого (вчинених) діяння (діянь), навівши при цьому формулу кваліфікації злочину (злочинів) та здійснивши юридичне формулювання обвинувачення, тобто юридично «розшифрував» та конкретизував формулу кваліфікації. Після цього необхідно здійснити стислу кримінально-правову характеристику злочину (злочинів), який (які) ставиться (ставляться) у вину. Слід звернути увагу на кількість злочинів, які, виходячи з умов задачі, міг вчинити винний, частину (чи пункт частини) статті, що фігуруватиме у формулі кваліфікації злочинів, кількість кваліфікуючих чи особливо кваліфікуючих обставин, які можуть мати місце при вчиненні злочинів. Розкриттю підлягають також об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт і суб'єктивна сторона складів злочинів, які ставляться у вину.

Тематика індивідуальних завдань для студентів денної та контрольних робіт для студентів заочної форми навчання

1. Система курсу Загальної частини кримінального права України.
2. Загальноправові принципи.
3. Основні джерела сучасного кримінального права України.
4. Видача особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину.
5. Злочини та інші правопорушення: основні відмінності.
6. Формула кваліфікації злочину.
7. Основний та додатковий безпосередні об'єкти злочину.
8. Основні різновиди причинового зв'язку.
9. Основні правила встановлення віку суб'єкта злочину.
10. Складна вина.

11. Поняття фізіологічного афекту.
12. Добровільна відмова за чинним КК України.
13. Критерії поділу співучасті на форми та види.
14. Форми множинності злочинів.
15. Затримання особи, що вчинила злочин.
16. Фізичний або психічний примус: поняття та ознаки.
17. Діяння, пов'язане з ризиком.
18. Кримінальна відповідальність як елемент механізму кримінально-правового регулювання.
19. Проблеми визначення підстав кримінальної відповідальності в науці кримінального права.
20. Покарання в системі заходів кримінально-правового впливу.
21. Смертна кара як вид покарання в кримінальному праві окремих держав.
22. Дотримання при призначенні покарання положень Загальної частини КК України.
23. Основні правила складання покарань.
24. Заміна покарання більш м'яким.
25. Звільнення від покарання та його відбування на підставі закону України про амністію або акта про помилування.
26. Мета примусових заходів медичного характеру.
27. Види примусових заходів медичного характеру.
28. Особливості погашення та зняття судимості в осіб, які вчинили злочин до досягнення ними вісімнадцятирічного віку.
29. Судовий прецедент як джерело англійського кримінального права.
30. Особливості відповідальності за незакінчений злочин та за співучасть у злочині за кримінальним правом зарубіжних держав.
31. Основні інститути, що стосуються злочину, за кримінальним правом Франції та ФРН.
32. Загальна характеристика Особливої частини Кримінального права.
33. Кваліфікація кримінальних правопорушень.
34. Загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.
35. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти життя.
36. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти здоров'я.
37. Загальна характеристика з кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.
38. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти статевої недоторканості.
39. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти виборчих трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.
40. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти власності.
41. Загальна характеристика кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності.
42. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти довкілля.
43. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.
44. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.
45. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.
46. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадського порядку і моральності.
47. Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.
48. Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері охорони державної

таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

49. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

50. Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері використання електронно обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

51. Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності.

52. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти правосуддя.

53. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби.

Зміст практичних завдань

1. К. їхав на своєму автомобілі з Черкас до Києва. На дорозі він побачив збиту кимось людину. Зупинивши машину, К. з'ясував, що потерпілий знаходиться в небезпечному для життя стані, бо має значні тілесні ушкодження. Побоюючись, що його можуть визнати винним в наїзді на людину, К. залишив потерпілого на дорозі і нікого не сповістив про це. Потерпілий згодом помер на місці пригоди. Чи підлягає К. кримінальній відповідальності? Відповідь поясніть.

2. Між директором птахофабрики Ч. і суддею П., які проживали на одному поверсі у багатоквартирному будинку, склалися неприязні особисті стосунки. Одного разу Ч., будучи злим на П. та перебуваючи у стані сп'яніння, зустрів останнього біля кабіни ліфта та наніс йому тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого. Кваліфікуйте дії Ч.

3. Під час сварки А. наніс Б. два удари кулаком в обличчя. Останній не втримався на ногах, впав спиною на асфальт, в результаті чого отримав тяжкі тілесні ушкодження, що спричинили його смерть. Кваліфікуйте дії А.

4. Між Н. та С. на ґрунті ревності виник конфлікт. Н., бажаючи хоч якось дошкулити С., схопила з письмового столу ніж для паперу та з силою вдарила останнього 22 у живіт. Вістря ножа увійшло до черевної порожнини С. на декілька сантиметрів, але внутрішні органи не пошкодило. С. потрапив до лікарні, але вже за шість днів був виписаний, а на сьомий день вийшов на роботу. Кваліфікуйте дії Н.

5. Майстер будівельної дільниці І., керуючи роботами по зведенню 26-поверхового житлового будинку, всупереч вимогам будівельних норм і правил допустив до виконання монтажних робіт робітників без необхідних захисних пристроїв і засобів. Внаслідок цих порушень робітник А., який працював без страхувального паску, впав з висоти шести метрів і отримав тяжкі тілесні ушкодження. Кваліфікуйте дії І.

6. Д. систематично знущався над своєю дружиною, неодноразово погрожував їй вбивством. Перебуваючи в стані сп'яніння, він у черговий раз почав її бити і, погрожуючи скинути з балкона, вимагав, щоб вона сама стрибнула з нього. Коли він заявив, що візьме ножа, дружина не витримала нервового напруження і стрибнула з балкона другого поверху, наслідком чого стали тяжкі тілесні ушкодження. Потерпіла показала, що, стрибаючи з балкона, хотіла покінчити життя самогубством. Кваліфікуйте дії Д.

7. Д., відбувши покарання у виді позбавлення волі, повернувся до своєї співмешканки Ю. та дізнався, що вона наразі проживає у фактичному шлюбі з Ж. Д. почав переслідувати Ю.: систематично бував у неї за місцем роботи, супроводжував додому, наближався на вулиці, стукав кулаками у вікна та двері, телефонував у різний час доби, умовляючи вигнати Ж. та впустити його до квартири і «жити як раніше». Ю. звернулася до територіального відділу НПУ із заявою, що вона зазнає

психологічного насильства. Чи підлягає Д. кримінальній відповідальності?

8. Мешканець Фастівського району Київської області Г. незаконно виростив мак на своїй присадибній ділянці. Після збору врожаю вимолотив зерно маку, а макову соломку зберігав та виготовляв з неї ацетильований опій як для власного вживання, так і з метою збуту. Кваліфікуйте дії Г.

9. В., повернувся додому з відрядження та застав свою дружину Г. з сусідом К. під час статевих зносин. На сильне його обурення К. почав висміювати В., висловлюючи образливі зауваження щодо його зовнішності, стану здоров'я та незадовільного матеріального становища, а Г. заявила, що не бажає надалі продовжувати сімейні стосунки з таким нікчемним, за її словами, чоловіком. Сильно обурений такими словами, В. схопив ножа і наніс численні удари дружині та сусіду. Від заподіяних тілесних ушкоджень обидва померли на місці. Кваліфікуйте дії В.

10. А., працюючи начальником відділу кадрів заводу, видав своєму знайомому Б. фіктивну довідку про те, що той працював на заводі 5 років, чим збільшив його трудовий стаж. Довідку Б. взяв для того, щоб належним чином оформити пенсію, що і зробив згодом, пред'явивши її у відповідні установи. Пенсію Б. отримував протягом року в загальній сумі 60000 гривень. Кваліфікуйте дії А. та Б.

11. К. і Т. зустріли у сквері чотирнадцятирічну Р. З метою задоволення з нею статевої пристрасті, вони почали пригощати Р. спиртними напоями. Переконавшись, що Р. перебуває у стані сильного алкогольного сп'яніння, К. здійснив спочатку оральне, а потім вагінальне проникнення, а Т. лише тримав потерпілу. Кваліфікуйте дії К. та Т.

12. С. був затриманий як підозрюваний у вчиненні грабежу. При допиті з метою примусити його давати показання, що саме він вчинив злочин, в якому його підозрюють, слідчий застосував до нього насильство, заподіявши легкі тілесні ушкодження без розладу здоров'я. Кваліфікуйте дії слідчого.

13. Н., обурений тим, що продавець Ш. подала йому брудний стакан з напоєм, а потім відмовилася його замінити чи повернути гроші, поїхав автомобілем додому, взяв там мисливську рушницю і повернувся на місце, де працювала Ш. Після цього Н. двічі вистрелив шротом у прилавок, пошкодивши охолоджувальний агрегат. Коли Н. стріляв, нікого поблизу не було. Ш., побачивши Н. з рушницею, теж сховалася. Кваліфікуйте дії Н.

14. З. проник у дім Г., яка в стані сильного сп'яніння спала на підлозі. Skorиставшись цим, він звалтував її, а потім ударом ножа в голову вбив потерпілу. Мотивом злочину стали ті обставини, що раніше за заявою потерпілої З. був притягнутий до адміністративної відповідальності за дрібне хуліганство. Кваліфікуйте дії З.

15. Х. і Щ., які випадково познайомилися в кафе із П. (19 років), силою зтягнули останню до підвалу та разом звалтували. Під час слідства було встановлено, що на момент вчинення злочину Х. виповнилося 18 років, а Щ. – 13 років. Кваліфікуйте дії Х. та Щ.

16. У ніч на 30 грудня минулого року в Голосіївському парку м. Києва водій одного з автогосподарств Г. зрубав 30 ялинок. Завантаживши їх на закріпленій за ним автомобіль, він потім відвіз їх на міський ринок, де і продав, виручивши 12000 гривень. Кваліфікуйте дії Г.

17. Перебуваючи на посаді голови районної державної адміністрації, Л. наказав директору місцевої школи К., яка одночасно була головою виборчої комісії на одній з дільниць, під час підрахунку голосів зіпсувати значну кількість бюлетенів з голосами за певного кандидата. К. виконала вказівку Л. Кваліфікуйте дії Л. та К.

18. І. з метою примусити Я. вступити з ним в шлюб, почав збирати інформацію про її особисте життя, а в подальшому погрожував розповсюдити фото і відео компрометуючого змісту в соціальних мережах, якщо Я. відмовить на його

пропозицію. Кваліфікуйте дії І.

19. Ф. та Т. на належній останньому автомашині „Жигулі” приїхали до лісу на полювання. Не маючи відповідного дозволу, вони біля чотирьох годин обережно ходили та вистежували лося, аж поки його не застрелили. М’ясо здобичі „мисливці” поділили між собою та за допомогою автомобіля відвезли його додому. Кваліфікуйте дії Ф. та Т.

20. Раніше судимий за грабіж З., розбивши вікно, в нічний час проник в приміщення кафе з метою вчинення крадіжки з каси. Оглянувши приміщення, З. нічого цікавого для себе не знайшов і, залишивши будівлю, прихопив з собою кілька пляшок спиртного на загальну суму 190 гривень. Кваліфікуйте дії З.

21. К., бажаючи допомогти своєму брату уникнути відповідальності за вчинене ним хуліганство, зустрівся зі свідком Т. і попросив дати “бажані” для брата показання. Т. погодився і дав на слідстві і в суді такі показання, за що отримав від К. 5 тис. доларів США. Кваліфікуйте дії К. і Т.

22. Ф., слідуючи по місту на закріпленому за ним автомобілі МАЗ, через власну неухважність вчинив наїзд на Г., спричинивши йому тяжке тілесне ушкодження. На місці пригоди Ф. автомобіль не зупинив і допомоги потерпілому не надав. Кваліфікуйте дії Ф.

23. О. та С. ввечері прийшли додому до З. і почали вимагати, щоб останній повернув борг у сумі 10 тис. гривень сестрі О. Строк сплати боргу, згідно укладеного договору позики, закінчився три місяці тому. З. пообіцяв через тиждень повернути борг, але обіцянки не виконав, О. та С. знову прийшли до З. та побили його, примушуючи виконати свої зобов’язання, тобто повернути борг. З. були заподіяні легкі тілесні ушкодження, що потягли за собою короточасний розлад здоров’я. Кваліфікуйте дії О. та С.

24. Б., перебуваючи в стані алкогольного сп’яніння, заважав роботі сільського сходу - стукав у двері клубу, кричав, погрожував ножем завідувачому клубом П., який не пускав його туди в такому стані. Кваліфікуйте дії Б.

25. Л. тримав заряджену мисливську рушницю в кімнаті на стіні. Одного разу його 11-річний син Микола взяв рушницю і виніс її на вулицю. Під час гри він пострілом з рушниці вбив свого товариша. Кваліфікуйте діяння Л. та його сина Миколи.

26. Під час митного огляду в зоні митного контролю аеропорту “Бориспіль” працівниками митниці у пасажирів А. при виїзді з України було знайдено та вилучено 2 пістолети та 20 набоїв до них, які він зберігав і носив без відповідного дозволу. Кваліфікуйте дії А.

27. Засуджений до позбавлення волі за вчинення особливо тяжкого злочину У. тимчасово перебував у слідчому ізоляторі. Повертаючись з прогулянки, він напав у подвір’ї на контролера, якого збив з ніг, а потім вибіг через центральні ворота слідчого ізолятора, що зачинялися після виїзду автомобіля, та зник у невідомому напрямку. Кваліфікуйте дії У.

28. О., перебуваючи у стані алкогольного сп’яніння, із хуліганських спонукань учинив вночі в будинку свого тестя сварку. Він нецензурно лаявся, погрожував розправою дружині, побив посуд, шибки у вікнах, та заподіяв тестю тілесні ушкодження середньої тяжкості. Для приборкання хулігана мешканці села викликали працівників поліції, які пред’явили вимогу до К. припинити незаконні дії. Проте той вчинив опір, поєднаний з насильством, і вдарив палицею по руці одного працівника поліції, заподіявши йому легкі тілесні ушкодження з короточасним розладом здоров’я. Кваліфікуйте дії О.

29. М., працюючи в управлінні житлового забезпечення міста та використовуючи своє службове становище, одержувала матеріальну винагороду за сприяння у наданні квартири пільговим категоріям громадян. Від Ш. вона отримала 15 тис. доларів США,

а від С. – 25 тис. доларів США. Кваліфікуйте дії М.

30. На одному з мітингів в обласному центрі депутати місцевої ради К. та Д. висловили своє незадоволення діяльністю вищих органів державної влади України та запропонували створити на території їх області власну державу, а потім приєднати її до сусідньої іноземної держави. Їх підтримали учасники мітингу С. та П., які зірвали з будівлі мерії державний прапор України та підняли прапор цієї іноземної держави. Кваліфікуйте дії названих осіб.

Методи контролю та оцінювання знань

Загальне оцінювання здійснюється через вимірювання результатів навчання у формі проміжного (модульного) та підсумкового контролю (залік, іспит, захист індивідуальної роботи тощо) відповідно до вимог зовнішньої та внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти.

Політика щодо академічної доброчесності

Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) можуть перевірятись на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій Здобувачів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку здобувача він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.

Політика щодо відвідування

Здобувач, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату факультету документ, який засвідчує ці причини.

За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, наукова та науково-практична конференція (круглий стіл) тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Методи контролю

Основні форми участі Здобувачів у навчальному процесі, що підлягають поточному контролю: виступ на практичних заняттях; доповнення, опонування до виступу, рецензія на виступ; участь у дискусіях; аналіз першоджерел; письмові завдання (тестові, індивідуальні роботи у формі рефератів); та інші письмові роботи, оформлені відповідно до вимог. Кожна тема курсу, що винесена на лекційні та практичні заняття, відпрацьовується Здобувачами у тій чи іншій формі, наведеній вище. Обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх аудиторних занять, виконання інших видів робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни.

При оцінюванні рівня знань Здобувача аналізу підлягають:

- характеристики відповіді: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- якість знань (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості умінь поєднувати теорію і практику під час розгляду ситуацій, практичних завдань;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються;

- досвід творчої діяльності: уміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези;

- самостійна робота: робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, уміння отримувати інформацію з різноманітних джерел (традиційних; спеціальних періодичних видань, ЗМІ, Internet тощо).

Тестове опитування може проводитись за одним або кількома змістовими модулями. В останньому випадку бали, які нараховуються Здобувачу за відповіді на тестові питання, поділяються між змістовими модулями.

Індивідуальне завдання підлягає захисту Здобувачом на заняттях, які призначаються додатково.

Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, Здобувачи можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг від 18 до 24 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна також помістити словник базових понять до теми. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді дидактичного проєкту, у формі презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Література, що рекомендується для виконання індивідуального завдання, наведена у цій робочій програмі, а в електронному вигляді вона розміщена на Освітньому сайті КНУБА, на сторінці кафедри.

Також як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь Здобувача у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез виступу (доповіді) на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до початку залікової сесії. Викладач має право вимагати від Здобувача доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає встановленим вимогам.

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи. Позитивна оцінка поточної успішності Здобувачів за відсутності пропущених та невідпрацьованих практичних занять та позитивні оцінки за індивідуальну роботу є підставою для допуску до підсумкової форми контролю. Бали за аудиторну роботу відпрацьовуються у разі пропусків.

Підсумковий контроль здійснюється під час проведення залікової сесії з урахуванням підсумків поточного та модульного контролю. Під час семестрового контролю враховуються результати здачі усіх видів навчальної роботи згідно зі структурою кредитів.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (форма контролю залік)	Оцінка за національною шкалою (форма контролю іспит)
90 – 100	A	Зараховано	Відмінно
82-89	B		Добре
74-81	C		Добре
64-73	D		Задовільно
60-63	E		Задовільно

35-59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання	Незадовільно з можливістю повторного складання
<u>0-34</u>	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання індивідуальної роботи

Оцінка за національною шкалою	Кількість балів	Критерії
відмінно	30	відмінне виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	25	відмінне виконання з незначною кількістю помилок виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (більшість з яких не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
добре	22	виконання вище середнього рівня з кількома помилками (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, посилання та цитування сучасних наукових джерел (серед яких є такі, що не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	20	виконання з певною кількістю помилок (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, наявність посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)
задовільно	18	виконання роботи задовольняє мінімальним критеріям помилок (розкриття теми в основному в межах об'єкту роботи, наявність концептуального апарату роботи, присутність не менше 5 посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)

Розподіл балів для дисципліни на III семестр з формою контролю залік

Поточне оцінювання			Сума балів
Модуль 1		Інд. робота	
ЗМ1	ЗМ2		
40	30	30	100

Розподіл балів для дисципліни на IV семестр з формою контролю іспит

Поточне оцінювання	Іспит	Сума балів
--------------------	-------	------------

M1	M2		I3		
ЗМ3	ЗМ4	ЗМ5			
20	10	20	20	30	100

Умови допуску до підсумкового контролю

Здобувачу, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова сесія. В цьому разі він повинен виконати додаткові завдання, визначені викладачем.

Здобувач, який не виконав вимог робочої програми по змістових модулях, не допускається до складання підсумкового контролю. В цьому разі він повинен виконати визначене викладачем додаткове завдання по змісту відповідних змістових модулів в період між основною та додатковою сесіями.

Здобувач має право на опротестування результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться Здобувачам до початку вивчення дисципліни.

Методичне забезпечення дисципліни

Нормативні акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення, Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X. Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122

19. Кримінальний процесуальний кодекс України, Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88

20. Закон України Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України. Відомості Верховної Ради. 2014. № 26. ст.892

21. Закон України Про засади запобігання і протидії корупції. Відомості Верховної Ради України. 2011, № 40, ст.404

22. Звід відомостей, що становлять державну таємницю. Затверджений наказом СБУ №440 від 12.08.2005 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05>

23. Конвенція о борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ. Нью-Йорк: ООН, 1988.

24. Конвенция о психотропных веществах 1971 года. Нью-Йорк: ООН, 1977.

25. Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 770 від 6.05.2000 р.

26. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про внесення змін та доповнень до постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 4 “Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів” №16 від 18.12.2009 р.

27. Правила дорожнього руху. Затверджені постановою Кабінету Міністрів України № 1306 від 10.10.2001 р. зі змінами та доповненнями.

28. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2006. № 30. Ст. 260.

29. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації

Європейським Союзом візового режиму для України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 28, ст.937

30. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвалідів. Закон України Відомості Верховної Ради, 2014. № 32. ст.1124

31. Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо кримінальної відповідальності за фінансування сепаратизму. Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 32, ст.1125

32. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану. Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2022, № 2113-IX

33. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 26, ст.892

34. Про застосування законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 3 від 25.04.2003 р.

35. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 № 236/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 36, ст.164.

36. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15.02.1995 р.

37. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. № 50. Ст. 540.

38. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України у редакції від 22 грудня 2006 р.

39. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 № 3689-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 36

40. Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.04.2005 р. № 5.

41. Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації, а також про адміністративні правопорушення на транспорті. – Постанова № 14 Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р.

42. Про судову практику в справах про контрабанду та порушення митних правил: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005 р. № 8.

43. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/print>

44. Про трансплантацію органів та інших аналогічних матеріалів людини Закон України від 16.07 1999 р.

45. Таблиці невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу. Затверджені наказом МОЗ № 188 від 01.08.2000 р.

46. Про цінні папери й фондову біржу: Закон України від від 23.02.2006 № 3480-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 31, ст. 268.

47. Закон України «Про оборону України» від 6.12.1991 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>

48. Про дорожній рух Закон України від 30.06.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>

49. Закон України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>

50. Про транспорт Закон України від 10.11.1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-вр>

51. Про лікарські засоби: Закон України від 4.04.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 22.
52. Про трубопровідний транспорт Закон України від 15.05.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192/96-вр>
53. Про залізничний транспорт Закон України від 4.07.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/96-вр>
54. Про металобрухт: Закон України від 05.05.1999 № 619-XIV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 25, ст.212
55. Про психіатричну допомогу. Закон України від 22.02.2000р.
56. Про банки й банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30.URL: zakon4.rada.gov.ua
57. Про автомобільний транспорт Закон України від 5.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>
- 58.Постанова ПВСУ № 2 від 07.02.2003 “Про судову практику в справах про злочини проти життя і здоров’я людини”.
59. Про міський електричний транспорт Закон України від 29.06.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1914-15>
- 60.Постанова ПВСУ № 5 від 30.05.2008 р. “Про судову практику про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи”.
- 61.Рішення Європейського Суду з прав людини від 17.07.2014. Справа «Омельченко проти України» (Заява № 34592/06) URL : – <http://ovu.com.ua/articles/24103-sprava-omelchenko-proti-ukrayini-zayava-34592-06>
- 62.Закон України “Про основи національної безпеки України” від 21.06.2018 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/page>

Підручники та навчальні посібники

- Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ: ВД «Дакор», 2019. 1384 с.
- Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С.Азаров, В.К.Гришук, А.В.Савченко та ін.; за заг. ред. О.М.Джужі, А.В.Савченка, В.В.Чернея. К.: Юрінком Інтер, 2017. 1064 с.
- Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України [текст] / За заг. ред. Литвинова О.М. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 528 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://cul.com.ua/preview/npk_kk_2016.pdf
- Сухонос В.В. Кримінальне право України. Загальна частина [текст]: підручник / В.В. Сухонос. Суми: Університетська книга, 2016. 375 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/52439>
- Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / [Ю. В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.]; за ред. проф. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 456 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI2010/UgolovPravoZag.pdf.
- Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2010. 608 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI2010/UgolovPravoOsob.pdf.

Конспекти лекцій

- Вознюк А.А. Кримінальне право України. Загальна частина: конспект лекцій / А.А. Вознюк; вступне слово д.ю.н., проф. О.О. Дудорова.К.: Нац. акад. внутр. справ, 2016. 236 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1685/1/Osnovna%20chastyna.pdf>

Методичні праці

Кримінальне право: Методичні рекомендації до вивчення дисципліни для студентів спеціальності «Право». Уклад. І.В. Шаповалова. Київ–Тернопіль: КНУБА, ФО-П Шпак В.Б., 2021. 82 с.

Додаткова література

1. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. К., 2014. 944 с. Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/358166?download=true>.
2. Александров Ю.В. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / Александров Ю.В., Антипов В.І., Дудоров О.О. К.: Атіка, 2008. 376 с.
3. Гришук В.К. Кримінальне право України: Загальна частина: Навч. посіб. для студентів юрид. фак. вищ. навч. закл. К.: Ін Юре, 2006. 568 с.
4. Хавронюк М.І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України. К.:Істина,2004. 504с.
5. Кузнецов В.В., Савченко А.В. Теорія кваліфікації злочинів : Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. В. І. Шакуна. – 4-те вид., перероб. К. : Алерта, 2012.
6. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. посібник. – 2-ге вид.,К.: Юрінком Інтер, 2009. 512 с.
7. Кваліфікація злочинів: Навч.посіб. / За ред.. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. К.: Істина, 2010. 430 с.
8. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 896 с.

Інформаційні ресурси

Верховна Рада України. URL: <http://rada.gov.ua/>
Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua>.
Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/>.
Міністерство внутрішніх справ України. URL: <http://mvs.gov.ua/>.
Офіс Генерального Прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/>.
Офіційний портал Судової влади України. URL:<https://court.gov.ua/>.
Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL:
<http://www.nbuv.gov.ua/>.
Освітній сайт КНУБА. Сторінка дисципліни «Кримінальне право». URL:
<https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2596>.